

ТЕХНОЛОГІЇ, ІНСТРУМЕНТИ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

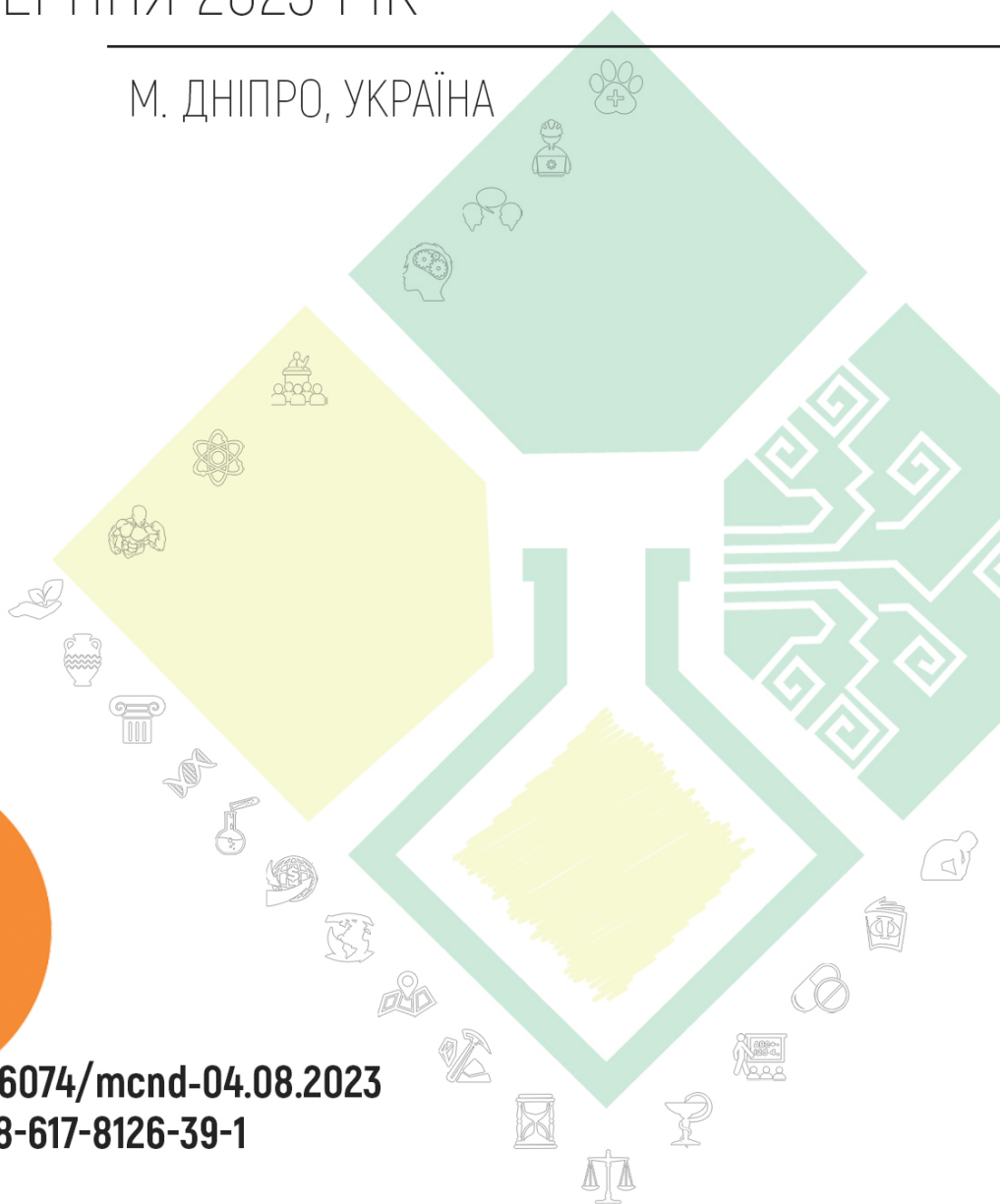
4 СЕРПНЯ 2023 РІК

М. ДНІПРО, УКРАЇНА

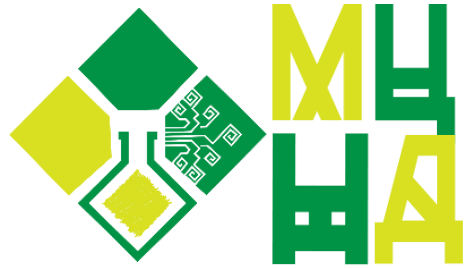

DOI 10.36074/mcnd-04.08.2023

ISBN 978-617-8126-39-1

МАТЕРІАЛИ
VI МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Міжнародний Центр Наукових Досліджень

ТЕХНОЛОГІЇ, ІНСТРУМЕНТИ ТА СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

| 4 СЕРПНЯ 2023 РІК
м. Дніпро, Україна

Вінниця, Україна
«Європейська наукова платформа»
2023

Організація, від імені якої випущено видання:
ГО «Міжнародний центр наукових досліджень»

Голова оргкомітету: Рабей Н.Р.

Верстка: Білоус Т.В.

Дизайн: Бондаренко І.В.

Конференцію зареєстровано Державною науковою установою «УкрІНТЕІ» в базі даних науково-технічних заходів України та бюлетені «План проведення наукових, науково-технічних заходів в Україні» (Посвідчення № 68 від 17.01.2023).

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA 4.0).

Т 38

Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень:
матеріали VI Міжнародної наукової конференції, м. Дніпро, 4 серпня, 2023 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. — Вінниця: Європейська наукова платформа, 2023. — 200 с.

ISBN 978-617-8126-39-1

DOI 10.36074/mcnd-04.08.2023

Викладено матеріали учасників VI Міжнародної спеціалізованої наукової конференції «Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень», яка відбулася 4 серпня 2023 року у місті Дніпро.

УДК 001 (08)

ХАРАКТЕРИСТИКА СІМЕЙ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДИТИНУ РАНЬОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ

Москаленко Дар'я Дімітрієвна

студентка 5 курсу, спеціальності Спеціальна освіта,
*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, Україна*

Науковий керівник: Калініна Т.С.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри
спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти
*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, Україна*

Сучасне суспільство ставить перед спеціальною педагогікою та практикою низку актуальних завдань, одним із яких є пошук шляхів надання ефективної психолого-педагогічної підтримки вразливим верствам населення, серед яких особливе місце належать родинам, які виховують дітей із порушеннями розвитку. Виховання дитини з порушеннями розвитку є серйозним викликом для батьків, адже вимагає від них прилаштувати стиль життя усієї родини з урахуванням потреб і можливостей їхньої дитини. Це також позначається на соціально-психологічному кліматі сім'ї, інтенсивності й характері соціальних контактів родини загалом, у батьків часто виникає потреба в створенні для них особливих умов професійної діяльності для уможливлення вчасного і якісного догляду ними за дитиною [1].

Особливо гостро ця проблема постає в контексті виховання дитини з порушеннями розвитку в ранньому віці. Позаяк народження такої дитини часто стає неочікуваним для батьків, що зумовлює переживання ними шоку, відчуття руйнування їхніх очікувань, почуття провини та власної безпорадності щодо виховання дитини з порушеннями розвитку. Робота з дітьми раннього віку, які мають порушеннями розвитку, потребує продуктивних знань, практичного досвіду, терпіння та прояв любові до них.

Батьки, що виховують дитину з порушеннями розвитку, складають окрему категорію населення, яка характеризується певними особливостями і проблем, які пов'язані із впливом їх на стан дитини та самої дитини на психологічний стан батьків та близьких родичів. Дитина раннього віку з порушеннями розвитку, у більшості випадків, більше свого часу знаходиться з батьками, який відводиться важливе значення навчально-виховній роботі. Тому, дуже важливо, щоб батьки забезпечили сприятливі умови для повноцінного функціонування їхньої дитини, її загального розвитку, та сприяли становлення її як особистості [4].

Аналіз літератури показав, що родини, які виховують дитину з порушеннями розвитку, має певні проблеми, пов'язані з народженням хворої дитини. Для таких батьків характерними є явища дезадаптації, психологічні проблеми, матеріальні труднощі, соціальна ізоляція, брак інформації щодо перспектив розвитку дитини, часто виникають проблеми взаємовідносин між подружжям та ін. Звичайно, ці проблеми потребують комплексного вирішення, тобто участі у роботі з батьками фахівців різних галузей: медиків, психологів, педагогів, юристів тощо [1; 3].

На нашу думку, головною причиною всіх проблем батьків, які виховують дитину з порушеннями розвитку, залишається традиційно байдуже відношення до людей з

особливими потребами у суспільстві в цілому, а основними проблемами дитини з порушеннями розвитку та її родини є соціальна ізоляція, відокремленість від суспільства [7].

Важливими для роботи з батьками є рекомендації щодо подолання болісної реакції на несприятливе ставлення оточуючих:

- батьки мають зрозуміти, що марновірства по відношенню до фізичних недоліків – результат необізнаності, а не негативного ставлення до людини;

- батькам слід проаналізувати (можливо із фахівцем) ті переживання, які викликає у них ставлення оточуючих до дитини, та усвідомити, що часто ці люди не мають негативного ставлення до хворого, і почуття сорому й ущербності носить суб'єктивний характер.

Необхідно допомогти батькам визначити пріоритети – важливіше для них уникнути упередженості оточуючих чи їх власна свобода задовольняти свою потребу в соціальних контактах, з'являючись з дитиною у громадських місцях.

Відмітною особливістю сімей, які виховують дитину з порушеннями розвитку, є переживання «кризи діагнозу». Це відбувається при повідомленні членам сім'ї про наявність у дитини стійких порушень розвитку. А. Маллер, Г. Цикото виділяють чотири основні періоди у стані батьків, викликаному народженням дитини із психофізичними порушеннями: перший період характеризується стресовим станом, розгубленістю, пригніченістю. У батьків знижується самооцінка, виникає почуття провини; другий період – стрес поступово переходить у негативізм; батьки починають звинувачувати інших у тому, що дитина має порушення розвитку. Уявлення про реальний стан здоров'я дитини невірний, не усвідомлюється важкість хвороби дитини. У цей період, як зазначають автори, включається своєрідний психічний захисний механізм; третій період – період депресії, яка виникає як наслідок усвідомлення батьками дійсної картини захворювання. Матері більше, ніж батьки, піддані такому стану, через постійне знаходження біля дитини; четвертий період характеризується примиренням батьків із психофізичними особливостями дитини, пристосуванням до них [5].

Якщо всі ці періоди благополучно пройдені, не відбулося «заціклення» на якійсь фазі, сім'я починає цілеспрямовану роботу по реабілітації дитини, додержується спеціальних програм її виховання й навчання [5]. Сім'я, яка пережила «кризу діагнозу» змінюється. Ці зміни відбуваються поступово і стосуються структури, функцій, внутрішньосімейних взаємовідносин та відображаються на особистості батьків. Пережитий шок може призвести до таких структурних порушень: відмова від дитини; покидання батьком сім'ї; зміни сімейного стилю тощо.

Батьки дитини з порушеннями розвитку переживають хронічну пригніченість, безпорадність, тривогу, агресію, що дуже загострює взаємовідносини між ними. Важкий психологічний клімат ускладнюється матеріальними проблемами, наявністю конфліктів між подружжям, або розлученням. Переживання постійної стресової ситуації призводить до втрати віри в себе, свої сили. Людина стає роздратованою, втомленою, злою, і від неї не варто чекати вірних ідей щодо виховання дитини.

А. Душка, розглядаючи психологічний клімат сім'ї у зв'язку з народженням дитини з особливими потребами, виділяють чотири основні періоди:

- стан стресу, розгубленості, повної пригніченості. Падіння самооцінки батьків, виникнення почуття провини;

- перехід стресового стану у негативізм, перенос провини на інших, часто на медичний персонал. Уявлення про стан дитини неадекватне, тяжкість захворювання не усвідомлюється;

- депресія, пов'язана з розумінням дійсної картини захворювання та його наслідків;

- період примирення з особливостями дитини, початок цілеспрямованої роботи із фахівцями, додержання програми виховання дитини [2].

Чинниками посилення неблагополуччя можуть бути і стосунки між батьками і дітьми, заснованими на психічних особливостях прояву особистісних якостей батьків (афективність, тривожність, домінантність, гіперсоціальність, недовіра до можливостей дитини, нечуйність чи недостатня чуйність). Аналіз взаємовідносин між батьками та дітьми дозволив виділити такі їх характеристики: надмірна гіперпротекція; потурання одним потребам дитини й ігнорування інших; мінімізація обов'язків і заборон для неї; нестійкість типу виховання; наявність виховної невпевненості; фобії втрати дитини і проекції на дитину власних небажаних якостей.

Таким чином, основними напрямками роботи з родинами дітей з порушеннями розвитку є гармонізація сімейних відносин, установлення правильних взаємовідносин між батьками та дітьми, допомога в адекватному оцінюванні можливостей дитини, допомога у вирішенні особистих проблем, допомога у виборі професії тощо [6]. Пріоритетність напрямів у роботі з родинами визначається після психодіагностичних досліджень. Як форми роботи зазначаються батьківські клуби, систематичні заняття, тренінги, дискусії – залежно від завдань, обраних фахівцем при активній участі членів родин.

Список використаних джерел:

1. Борщевська Л. В., Зіборова Л. В., Іванова І. Б. На допомогу батькам, що мають дітей з особливими потребами. Київ: б. в., 1999. 79 с.
2. Душка А. Л. Дитячо-батьківські відносини як фактор успішного розвитку дитини. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. 2011. № 11-12. С. 262-271.
3. Колупаєва А. А. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. Київ : Літопис-XX, 2010. 38 с.
4. Сергеєнкова О. П. Педагогічна психологія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 168 с.
5. Соколова Г. Б. Актуальні питання психолого-педагогічного супроводу сімей, які виховують дитину з обмеженими можливостями здоров'я. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки). Збірник наукових праць / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Вип. 7. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори 2006, 2016. С. 215-225.
6. Соловійова Т. Соціально-педагогічна робота сім'ями, які виховують дитину інвалідністю, в закладах дошкільної освіти. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2018, № 5 (79).
7. Титаренко Т. Життєві кризи особистості. Основи практичної психології / В. Панок та ін. Київ : Либідь, 1999. С. 155-168.